

Awareness raising about protection from sexual abuse in mild mental disabled children parents: Practice sample of an education

Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği

**Sibel Küçük¹
Nurgün Platin²
Emine Erdem³**

Abstract

Increasing awareness of the mental disabled children and their families related to sexual abuse could help them in protecting from this experience.

This study was conducted to conceive awareness about sexual abuse in mental disabled children families as experimental with pre-post test design. Fifteen mild mental disabled children parents were taken to the study. Data were collected with Parent Interview Form by the researcher. Education for the parents was given with Parents Education Guide Booklets and PowerPoint presentations in 6 sessions. Ethical institute assent and written consents of the parents were taken. For analysis number, percentage and Wilcoxon tests were used.

Also, parents' general knowledge scores increase in all educational subjects. It is determined that there was a statistical difference regarding to the parents' scores of general knowledge about all education subjects between before and after the education ($p < 0.05$).

Özet

Zihinsel engelli çocukların ailelerinin çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalıklarının artması çocuklarının karşılaşılabilecekleri olası bir cinsel istismar deneyiminden korunmaları konusunda yardımcı olabilir.

Bu araştırma, zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde cinsel istismar konusunda farkındalık yaratmak amacıyla öntest-sontest deneysel desende yapılmıştır. Araştırma 15 hafif zihinsel engelli çocuk sahip ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir. Veriler Ebeveyn Görüşme Formu kullanılarak toplanmıştır. Eğitimler Ebeveyn Eğitimi Kılavuz Kitapçıkları ve Sunuları ile 6 eğitim oturumunda gerçekleştirilmiştir. Etik kurul onayı ve ebeveynlerden yazılı bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır. Değerlendirmede sayı, yüzdeler ve Wilcoxon testi kullanılmıştır.

Ebeveynlerin tüm eğitim konularında genel bilgi puanlarının arttığı ve eğitim öncesi ve sonrası arasında istatistiksel fark olduğu ($p < 0.05$) belirlenmiştir.

¹PhD, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Türkiye, sibel_9741@hotmail.com

²PhD, Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Türkiye, nplatin2@gmail.com

³PhD, Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Türkiye, emine@erciyes.edu.tr

Bu araştırma, Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından TSD-10-3100 nolu proje ile desteklenmiştir.

Küçük, S., Platin, N., & Erdem, E. (2017). Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2865-2874. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4349](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4349)

After the study; the awareness of mental disabled children parents about protecting from a possible sexual abuse were increased as desired with educations about protecting from sexual abuse.

Araştırma sonucunda; zihinsel engelli çocukların ebeveynlerine verilen cinsel istismardan korunma eğitimleri ile olası bir cinsel istismardan korunmada farkındalıkları istendik yönde arttırılmıştır.

Keywords: Mental disabled child; parent; sexual abuse; awareness.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel engelli çocuk; ebeveyn; cinsel istismar; farkındalık.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Zihinsel engelli bireylerin kendilerini korumaları sağlıklı bireylere göre daha zordur ve bu durum onları ihmal ve istismar açısından daha riskli bir grup haline getirmektedir (Helander, 2004). Zihinsel engelli çocukların %4.7-14.6'sı cinsel istismara uğramaktadır (İmren ve ark., 2013; Kucuk, 2016).

Tüm istismar türlerinde olduğu gibi, cinsel istismarda da önemli olan istismarın gerçekleşmemesidir. Bu konuda risk altında olan çocukların özellikle de zihinsel engelli çocukların eğitilmeleri önem taşımaktadır. Türkiye için zihinsel engelli çocukların öğrenim gördüğü okullar ve rehabilitasyon merkezlerinde çocuk ve ailelere yönelik herhangi bir cinsel istismardan korunma eğitimi verilmemektedir (T.C. Resmi Gazete, 2009). Bu nedenle zihinsel engelli çocuklar ve ebeveynleri cinsel istismardan korunmada önemli rol oynayabilecek eğitimlerden yoksundur.

Tüm çocukların olduğu gibi zihinsel engelli çocukların yaşamlarında ailenin önemli bir yere sahip olduğu ve engelli çocukların sağlıklı akranlarından daha fazla ailelerine bağımlı oldukları düşünüldüğünde, bu çocukların ailelerine verilecek cinsel istismardan korunma eğitimlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Engelli çocukların istenilen davranışları kazanmalarında aileleri önemli role sahiptir (Powers et al., 1992). Bu nedenle bu çocukların cinsel istismardan korunma eğitimlerinde ailelerinin de görev almaları gerekmektedir.

Zihinsel engelli çocukların ebeveynleri ile yapılan görüşme ve gözlemlerde çocuklarına ilişkin çeşitli kaygıları olduğu, çocuklarının ergenlik dönemine girmesi ile akran istismarı ve cinsel istismar ile ilgili kaygılar yaşadıklarını ve bu tür durumlarda nasıl bir yaklaşım izleyeceklerini bilemedikleri belirlenmiştir.

Bu araştırma; hafif zihinsel engelli çocuğa sahip ebeveynlere eğitim uygulamaları ile cinsel istismar konusunda farkındalık oluşturmak amacı ile planlanmıştır.

Metot ve Yöntem

Araştırma hafif zihinsel engelli çocuğa sahip ve rehabilitasyon merkezinde eğitim alan 32 ebeveyn den araştırmaya katılmayı kabul eden 15 ebeveyn ile tek gruplu öntest-sontest deneysel desende yapılmıştır.

Araştırmaya başlamadan önce; ebeveynlerin çocukları ile yaşadıkları sıkıntı ve endişelerinin belirlenmesi amacıyla 2 yıl boyunca yapılan görüşmeler sonucunda başlıca kaygılarının “cinsel istismardan ve yabancıardan çocuklarını nasıl koruyacakları, çocuklarının kendilerini nasıl koruyacakları, cinsel istismara karşı neler yapabilecekleri” konularında yoğunlaştığı görülmüş ve araştırma bu kaygılar göz önüne alınarak planlanmıştır.

Araştırmaya başlanmadan önce gerekli yasal ve etik izinler (Kayseri 1 No'lu Etik Kurulu, 2009/43, Kırşehir MEB 2009/013021), ebeveynlerden bilgilendirilmiş yazılı onam alınmıştır.

Küçük, S., Platin, N., & Erdem, E. (2017). Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2865-2874. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4349](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4349)

Ebeveynlere cinsel istismardan korunma eğitiminden sonra okuyabilmeleri, eğitim sırasında üzerinde notlar alabilmeleri ve ileriki dönemlerde kullanabilmeleri için yazılı material verilmiştir. Kitapçık olarak düzenlenen bu materyallerde istismarın tanımı ve çeşitleri, cinsel istismar, istismarcı, cinsel istismar risk grupları, özel vücut bölgeleri ve çocuklara anlatım şekli, iyi dokunma, kötü dokunma ve hayır demeyi öğretme, yabancılarla iletişim, olası bir istismarı nasıl bildirebilecekleri, çocuk istismarının fiziksel ve psikolojik bulguları ve nasıl anlaşılacağı konularına yer verilmiştir. Kitapçıklar sırasıyla; “çocuk istismarı ve çeşitleri”, “özel vücut bölgeleri”, “iyi dokunma, kötü dokunma, hayır demeyi öğrenme”, “yabancılarla güvenlik sınır oluşturma”, “istismar olayını bildirme” ve “olası bir çocuk cinsel istismarı nasıl anlaşılır?” şeklinde adlandırılmıştır. Ebeveyn eğitimlerine kullanılan bu kitapçıklar “Ebeveyn İçin Çocuk Cinsel İstismarı Eğitim Kılavuz Kitapçığı” şeklinde adlandırılmış, kitapçık doğrultusunda PowerPoint sunumları hazırlanmıştır. Eğitimlerde görsel olarak bu sunumlar kullanılmıştır.

Eğitilmeye başlamadan önce; eğitimin amacı, hedefleri ve eğitim planı bir program haline getirilmiştir. Ön uygulama yapıldıktan sonra araştırmanın uygulamasına geçilmiştir. Eğitimler özel bir salonda, araştırmacı tarafından ebeveynle birebir yapılmıştır. Eğitim verilen ebeveyn sayısı günlük 5 ile sınırlandırılmış, her bir eğitim yaklaşık 15-25 dakika sürmüştür. Her hafta belirlenen gün ve saatte belirlenen ebeveynin eğitimi gerçekleştirilmiş ve eğitimler toplam yedi haftada tamamlanmıştır.

Araştırma verileri sosyodemografik özellikler, cinsel istismar konusundaki genel bilgiler olmak üzere 2 bölüm ve 17 açık, 26 kapalı uçlu sorudan oluşan Ebeveyn Anket Formu ile toplanmıştır. Öntest uygulaması ilk eğitimden hemen önce, son test uygulaması ise uzman görüşü alınarak son eğitimden bir hafta sonra yapılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, yüzdelik ve Wilcoxon testi kullanılmıştır. Eğitim öncesi ve sonrası ebeveynlerin yanıtları beklenen ve doğru yanıtlara iki, istenmeyen ve konu ile ilgili olmayan yanıtlara bir puan verilerek kodlanmış ve her bir ebeveyn için anket bilgi puanı oluşturulmuştur. Eğitim öncesi ve sonrası bilgi puanları farkı önem kontrolü ile yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya alınan ebeveynlerin %66.5'i 41-50 yaşları arasında, %93.3'ü kadın, ilköğretim mezunu ve evli, %73.3'ü ev hanımı ve %46.7'sinin iki çocuk sahibidir.

Tablo 1. Ebeveynlerin çocuk istismarı çeşitleri, özel vücut bölgeleri ve iyi kötü dokunma ve hayır demeyi öğrenme konularında eğitim öncesi ve sonrası aldıkları bilgi puanları

Eğitim Konuları (n=15)	Puan	
	Eğitim öncesi	Eğitim sonrası
Çocuk istismarı ve çeşitleri eğitimi		
Çocuk istismarı ifadesini duyma durumu	26	30
Çocuk istismarının ne olduğunu bilme durumu	20	30
Bilinen çocuk istismarı türleri		
• <i>Cinsel istismar</i>	6	24
• <i>Fiziksel istismar</i>	2	10
• <i>Duygusal istismar</i>	0	6
Cinsel istismar yönünden risk altında olduğu düşünülen çocuklar		
• <i>Engelli, kendini ifade edemeyen çocuklar</i>	12	26
• <i>Pasif, bağımlı, tehlike davranışını fark ve ifade edemeyen çocuklar</i>	6	0
• <i>Daha çok kız çocuklar</i>	2	2
• <i>Kız ve erkek tüm çocuklar</i>	0	4

Küçük, S., Platin, N., & Erdem, E. (2017). Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2865-2874. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4349](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4349)

Özel vücut bölgeleri eğitimi		
Özel vücut bölgeleri ifadesini duyma durumu	25	30
Özel vücut bölgeleri konusunda konuşma durumu	17	30
Özel vücut bölgeleri konusunda konuşulanlar		
• <i>Biş istemeden ve bir sebep yokken hiç kimse özel vücut bölgelerimize bakamaz, dokunamaz</i>	6	20
• <i>Mayo ya da iç çamaşır giyilen bölgeler özel vücut bölgelerimizdir</i>	2	6
• <i>Her insanın vücudu kendine ait ve özeldir/ anne babamızda dahil kimsese göstermek zorunda değiliz</i>	0	6
• <i>Yalnız başına giyinemediğin ve banyo yapmadığında sen izin verirsene anne ve baban giyinmene ve banyo yapmana yardım edebilir</i>	0	8
• <i>Doktor ya da hemşire muayene ederken ve anne, baban yanındayken gerekirse özel vücut bölgelerini görebilir</i>	0	8
İyi dokunma, kötü dokunma ve hayır demeyi öğrenme eğitimi		
İyi, kötü dokunma ifadesini duyma durumu	24	30
İyi, kötü dokunma konusunda konuşma durumu	16	30
İyi, kötü dokunma konularında konuşulanlar		
• <i>Sevdiğin kişinin acıtmayan, rabatsız etmeyen, sinirlendirmeyen dokunması iyi dokunmadır</i>	2	10
• <i>Herhangi bir sebep yokken özel vücut bölgelerine dokundurtma</i>	2	4
• <i>Dokunan kişinin sinirlendiren, korkutan, acıtan, istemediğin dokunması kötü dokunmadır</i>	0	6
• <i>Kötü dokunma ile karşılaşarsan hayır yapma de, karşı koy, it, bağır, yardım iste, oradan uzaklaş ve bana anlat</i>	0	2
TOPLAM	207	413

* Birden fazla yanıt verilmiştir. Puanlar verilen yanıtlar üzerinden hesaplanmıştır.

Çocuk istismarı ve çeşitleri, özel vücut bölgeleri, iyi dokunma, kötü dokunma ve hayır demeyi öğrenme, yabancılarla güvenlik sınırı oluşturma, istismar olayını bildirme, olası bir çocuk cinsel istismarının anlaşılması konularında verilen eğitimler sonucunda ebeveynlerin bilgi puanlarının arttığı belirlenmiştir (Tablo 1).

Küçük, S., Platin, N., & Erdem, E. (2017). Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2865-2874. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4349](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4349)

Tablo 2. Ebeveynlerin yabancılarla güvenlik sınırı oluşturma, istismar olayını bildirme ve anlaşılması konularında eğitim öncesi ve sonrası aldıkları bilgi puanları

Eğitim Konuları (n=15)	Puan	
	Eğitim öncesi	Eğitim sonrası
Yabancılarla güvenlik sınır oluşturma		
İstismarcı ifadesini duyma durumu	25	30
İstismarcı ifadesi	17	30
Tanımadığı insanlarla ilişkileri konusunda çocuğuyla konuşma durumu	30	29
Tanımadığı insanlarla ilişkileri konusunda konuşulanlar		
• <i>Yabancılarla konuşma</i>	14	14
• <i>Yabancılardan bir şey alma, çağırdukları yere gitme, arabasına binme</i>	12	20
• <i>Yabancıların yanına fazla yaklaşmasına izin verme</i>	8	12
• <i>Uzaklaşmana izin verilmezse diren, çığlık at, yardım iste, vur, birine anlat (anne, öğretmen, polis)</i>	2	2
• <i>Yabancılarla yalnız kalma</i>	0	2
• <i>Hoşuna gitmeyen bir davranışla karşılaştığında oradan uzaklaş</i>	0	2
İstismar olayını bildirme		
Çocuğun her konuda ebeveyniyle rahatlıkla konuşma durumu	26	28
Çocuğun başına bir olay geldiğinde ilk kime anlattığı		
• <i>Annesi</i>	26	30
• <i>Rehabilitasyon merkezindeki öğretmenleri</i>	2	0
İstismar davranışını çocuk anlattığında ebeveynin vereceği ilk tepki		
• <i>İstismarı gerekli yerlere bildirme</i>	2	2
• <i>Çocukla konuşma, iyi davranma</i>	10	14
• <i>Soğukkanlı olma</i>	0	4
Olası bir çocuk cinsel istismarının anlaşılması		
İstismar davranışı ile karşılaştığında ne yapması gerektiğini bilme durumu	18	29
İstismar davranışı ile karşılaştığında yapacakları		
• <i>En yakın sağlık kuruluşuna ve adli makamlara başvurma</i>	4	26
• <i>Uzman kişilerden yardım alma</i>	0	4
TOPLAM	196	278

* Soruya birden fazla yanıt verilmiştir. Puanlar verilen yanıtlar üzerinden hesaplanmıştır.

Yabancılarla güvenlik sınırı oluşturma, istismar olayını bildirme, olası bir çocuk cinsel istismarının anlaşılması konularında verilen eğitimler sonucunda ebeveynlerin bilgi puanlarının arttığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Ebeveynlerin eğitim öncesi ve sonrası bilgi puanlarının karşılaştırması

Eğitim Konusu	Eğitim Öncesi Bilgi Puanı		Eğitim Sonrası Bilgi Puanı		Z*	P
	$\bar{X} \pm sd$	Median (Min-Max)	$\bar{X} \pm sd$	Median (Min-Max)		
Cinsel istismar ve çeşitleri	9.53 ± 3.04	10.0 (5-16)	13.60 ± 3.01	12.0 (11-22)	-3.194	0.001
Özel vücut bölgeleri	5.46 ± 3.62	5.0 (1-10)	11.26 ± 2.52	10.0 (9-16)	-3.301	0.001
İyi, kötü dokunma ve hayır demeyi öğrenme	6.00 ± 4.58	6.0 (1-15)	11.00 ± 1.55	10.0 (9-14)	-3.162	0.002
Yabancılarla güvenlik sınırı oluşturma	8.46 ± 2.58	8.0 (6-16)	11.00 ± 2.26	11.0 (12-19)	-2.365	0.018
İstismar olayını bildirme	6.71 ± 1.20	7.0 (5-9)	6.13 ± 1.76	6.0 (3-10)	-1.195	0.232
Olası bir çocuk cinsel istismarının anlaşılması	1.53 ± 1.12	1.0 (1-4)	4.86 ± 1.24	5.0 (2-7)	-3.426	0.001
TOPLAM	38.7 ± 11.9	35.0 (20-57)	57.8 ± 5.05	57.0 (48-67)	-3.409	0.001

*Z= Wilcoxon testi

Ebeveynlerin istismar olayını bildirmeye ilişkin eğitim öncesi ve sonrası bilgi puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olmadığı ($p>0.05$), diğer tüm eğitim konularında ise eğitim öncesi ve sonrası bilgi puanı farkının istatistiksel olarak önemli olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir (Tablo 3).

Tartışma ve Sonuç

Çalışmada eğitim öncesi ve sonrasında en bilinen istismarın çocuk cinsel istismarı olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Cinsel istismarda ebeveynlerin önemli bilgi kaynaklarından birinin medya olması (Elrod & Rubin, 1993) ve toplumda cinsel istismara algıda seçici olunmasının en fazla cinsel istismarın bilinmesinde etkili olabileceği düşünülmüştür.

Özellikle annelerin fiziksel cezayı istismar olarak kabul etmedikleri (Ateah & Durrant, 2005) ve %64.8'inin çocuklarına fiziksel şiddet uyguladıkları belirtilmektedir (Altıparmak ve ark, 2013). Literatür ile uyumlu olarak ebeveynlerin çocuklara uygulanan fiziksel ceza ve şiddeti eğitim öncesinde fiziksel istismar olarak bilmedikleri ya da kabul etmedikleri görülmektedir. Diğer bir çocuk istismarı türü olan duygusal istismarın ise eğitim öncesinde ebeveynlerin hiç biri tarafından bilinmiyorken, eğitim sonrasında bilinir hale geldiği saptanmıştır. Çocuk istismarı ve çeşitleri konusunda ebeveynlerin eğitim sonrası bilgi puanlarının arttığı (Tablo 1) ve eğitim öncesi ve sonrası puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Cinsel istismardan korunma eğitimlerinin ilk basamağı özel vücut bölgelerinin öğrenilmesidir. Cinsel bölge isimlerini bilmeyen çocukların daha çok istismar edildikleri bildirilmektedir (Elliot et al, 1995). Eğitim sonrasında ebeveynlerin özel vücut bölgelerini çocukları ile konuşma puanlarının ve doğru konulara değinme durumlarının yükseldiği (Tablo 1) ve eğitim öncesi ve sonrası puanları arasındaki farkın önemli olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Cinsel istismardan korunmanın ikinci basamağı olan iyi ve kötü davranışları ayırt edebilme yeteneği (Finkelhor & Dziuba-Leatherman, 1995; Rispen et al, 1997; Tutty, 1992), yeterince gelişmediği için zihinsel engelli çocuklar için cinsel istismar önemli bir risk faktörüdür. Hafif zihinsel engelli olsun olmasın tüm çocukların iyi ve kötü dokunma ayırımını yapabildikleri ve kötü dokunma ile istismar arasında ilişki kurabilme becerilerinin artırılmasında cinsel istismarı önleme eğitimlerinin

etkili olduğu bildirilmektedir (Berrick & Barth, 1992). İyi dokunma, kötü dokunma ve hayır demeyi öğrenme konusunda eğitim sonrasında istedik yönde ebeveynlerin bilgi puanlarının arttığı (Tablo 1) ve aradaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Çocuk cinsel istismarı için yabancılardan çok aile bireylerinin risk oluşturduğu ve çoğu cinsel istismar olayında istismarcının çocuğun tanıdığı biri olduğu belirtilse de (Topbaş 2004), yabancı istismarcı sayısı da önemlidir. Bazı çalışmalarda istismar edilen çocukların %40.7-66.7'sinin istismarcısını tanıdığı bildirilirken (Akbaş ve ark.,2009; Çengel ve ark, 2007), %10.3-32.1'inin istismarcısı ile herhangi bir tanışıklığı olmadığını belirten çalışmalar da (Gölge ve ark, 2006; Kucuk , 2016) bulunmaktadır. Ancak zihinsel engelli çocuklar tanıdık ve yabancı ayırımını sağlıklı bir biçimde yapamamakta, kendilerine gösterilen sevgi ve ilgiye kolaylıkla yanıt verebilmekte ve yabancılara yüksek ilgi duyabilmektedir (Sucuoğlu ve Kargin 2006; Gönener ve ark., 2010). Bu nedenle zihinsel engelli çocukların yabancılarla olan ilişkileri öğrenmeleri ve dokunmaları anlamlandırmaları çocukların istismardan korunmasında önemli bir basamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle “yabancılarla konuşma” söyleminin ebeveynlerin çocuklarını uyarırken sık kullandıkları korunma eğitimi taktiklerinin başında geldiği (Roberts & Mitenberger, 1999) ve ebeveynlerin çocuklarını yabancılara karşı uyardıkları bilinmektedir (Bilge ve ark, 2013). Araştırmada da ebeveynlerin tanımadığı insanlarla ilişkileri konusunda çocuklarıyla konuştukları belirlenmiştir. Eğitim sonrasında bilgi puanlarının yükseldiği (Tablo 2) ve eğitimler arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Ödül, ceza ve tehdit kullanımı gerek istismar sırasında, gerekse bildirilmesini önlemek amacıyla sonrasında istismarcıların sık kullandığı yöntemlerin başında gelmektedir (Gölge ve ark, 2006). Ancak ebeveynler çocuklarıyla yabancılarla ilişkilerini konuşurken çocukları kandırmak için istismarcıların kullandıkları hile, ödül, ceza ve tehdit gibi davranışları genellikle göz ardı etmektedirler (Guljonsson & Sigurdsson, 2000). Ebeveynlerin cinsel istismarcıların kullandıkları taktikleri bilmeleri ve çocuklarına anlatmaları ise istismara uğrama olasılığını azaltabilmektedir (Fieldman & Crespi, 2002). Ebeveynlerin hem eğitim öncesi, hem de sonrasında yabancılardan bir şey almama konusuna değindikleri ve çocuklarını yabancılardan hilelerine karşı uyardıkları ve bilgi puanlarının eğitim sonrasında arttığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Ebeveynlerin büyük çoğunluğunda eğitim sonrasında çocuklarının her konuda kendileriyle rahatlıkla konuşabileceği ve özellikle annelerine başına gelenleri anlatacakları düşüncesinin oluşması olumlu bulunmuştur. Çocuğun zihinsel engelli olması ebeveynlerle iletişim eksikliği oluşturabilmekte ve çocukları cinsel istismar açısından daha da savunmasız hale getirebilmektedir. İstismarın ortaya çıkarılmasında ise, çocuk ebeveyn ilişkisi önemli bir etmendir ve çocuğun ebeveyni ile konuşamaması istismara karşı savunmasız kalacağı anlamına gelmektedir (Skarbek et al, 2009). Eğitim sonrası ebeveynlerin hepsinin, bir olay olduğunda çocuklarının ilk anneleri ile konuşacaklarını söylemeleri ve tam bilgi puanı almaları önemli bulunmuştur (Tablo 2).

Olası bir çocuk cinsel istismarında ebeveynlerin çocuklarını cinsel istismar konusunda suçlamamaları gerektiği kabul edilmektedir (Rodriguez & Price, 2004). Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuklarının bir istismar davranışı ile karşılaşması durumunda ilk tepki olarak “çocukla konuşma, iyi davranma”, “soğukkanlı olma” ve “istismarı gerekli yerlere bildirme” gibi doğru ifadeler yer verdikleri ve bilgi puanlarında eğitim sonrasında önemli bir artış olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tüm cinsel saldırıların yalnız %15'inin polise yansıdığı (Davis, 2002), çocuk ve ergenlerin cinsel istismarında mahkemeye başvurma sayılarının düşük olduğu (Edward & Macleod, 1999) ve ebeveynlerin %21.4'ünün istismar sorununun aile içerisinde çözülmesi, %10'unun istismarın saklanması gerektiğini düşündüğü bilinmektedir (Bilge ve ark, 2013). Eğitim sonrası “istismarı gerekli yerlere bildireceğini” ve “uzman kişilerden yardım alacağını” söyleyenlerin bilgi puanlarının artması önemli bulunmuştur (Tablo 2). Olası bir çocuk istismarının anlaşılması konusundaki eğitim öncesi ve sonrası puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenirken, istismarı bildirme konusundaki eğitim öncesi ve sonrası puanları arasında önemli bir farklılık olmadığı saptanmıştır (Tablo 3).

Küçük, S., Platin, N., & Erdem, E. (2017). Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2865-2874. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4349](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4349)

Literatürde cinsel istismardan korunma eğitimlerinde ebeveynlere önemli görevler düştüğüne değinilse de (Wurtele & Owens, 1997; Wurtele et al, 1992; Hershkowitz et al, 2007), konu ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olması elde edilen verilerin karşılaştırılmasını zorlaştırmıştır.

Sonuç olarak; ebeveynlerin, özellikle zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin çocuk cinsel istismarı konusunda eğitilmeleri önemlidir ve bu eğitimler belirli bir sistem dahilinde verildiğinde ebeveynlerde istendik yönde farkındalık geliştirilebilmektedir. Bu farkındalığın çocuklarına yansımaları ile çocukların cinsel istismara uğrama riskleri azalabilecektir.

Kaynakça

- Akacan, B. (2012). Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Eğitimcilerin Çocuk İstismarına İlişkin Görüşleri, *Turkish International Journal of Special Education and Guidance & Counseling*, 1 (2): 37-53. Retrieved from <http://www.ijge.net/ojs/index.php/IJSEG/article/view/178/240>
- Akduman, G., Ruban, C., Akduman, B., ve ark., (2005). Çocuk ve Cinsel İstismar. *Adli Psikiyatri Dergisi*, 3: 9-14.
- Aksel, Ş., Irmak, Y.T. Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri (2015). *Ege Eğitim Dergisi* (16) 2: 373-391.
- Bradford, J., Ryan, C., Rothblum, E.D. (1994). National lesbian health care survey: Implications for mental health care. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 62: 228-242.
- Brennan, S. (2012). Police-reported crime statistics in Canada, 2011. *Statistics Canada: Ottawa*
- Bolen R.M. (2003). Child Sexual Abuse: Prevention or Promotion?. *Social Work*, 48: 174-185.
- Buchanan A, Wilcins R. (1991). Sexual Abuse of Mentally Handicapped: Difficulties in Establishing Prevalence, *Psychiatric Bulletin*, 15: 601-615.
- Davis, JL., Petretic-Jackson, P.A. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and Violent Behavior*, 5: 291-328.
- Dilsiz, H., Mağden, D. (2012). Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1: 678-694.
- Edward, K.E., Macleod, M.D. (1999). The reality and myth of rape: Implications for criminal justice system. *Expert Evidence*, 7: 37-58. doi: 10.1023/A:1008917714094
- Erol, D. (2007). Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.*
- Freel, M. (2003). Child Sexual Abuse and The Male Monopoly: An Empirical Exploration of Gender and a Sexual Interest in Children. *British Journal of Social Work*, 33: 481-498.
- Goebbels, A.F.G., Nicholson, J.M., Walsh, K., et al. (2008). Teachers' Reporting of Suspected Child Abuse and Neglect: Behaviour and Determinants. *Health Education Research*, 23: 6, 941-951.
- Gölge, B., Yavuz, M.F. (2007). Cinsel saldırı olgularının suç motivasyonuna göre sınıflandırılması. *Adli Tıp Dergisi*, 21: 11-19.
- Gölge, B.Z., Yavuz, M.F., Yüksel, Ş. (2006). Cinsel saldırgan profili. *Adli Tıp Dergisi*, 20: 1-17. Retrieved from http://www.journalagent.com/adlitip/pdfs/ADLITIP_20_1_1_17.pdf
- Kucuk, S. (2016) Analyses of Child Sex Abuse Cases in Turkey: A Provincial Case, *Journal of Child Sexual Abuse*, 25,3: 262-275. DOI: 10.1080/10538712.2016.1153557
- Kurdoğlu, M., Kurdoğlu, Z., Güler, A., Özgökçe, Ç. (2010). Türkiye'nin doğusunda çocukluk çağındaki cinsel istismar olgularının değerlendirilmesi. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi*, 7: 285-288. Retrieved from <http://www.journalagent.com/tjod/pdfs/TJOD-80488-RESEARCH-KURDOGLU.pdf>
- Küçük, S. Türkiye'de mahkemeye yansıyan çocuk cinsel istismarı vakalarının incelenmesi bir il örneği: Aksaray. 5. Uluslararası Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumu Bildiri özet kitabı 111-112 1-3 Kasım 2013, Antalya.

Küçük, S., Platin, N., & Erdem, E. (2017). Hafif zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinde çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık yaratma: Eğitim uygulaması örneği. *Journal of Human Sciences*, 14(3), 2865-2874. doi:[10.14687/jhs.v14i3.4349](https://doi.org/10.14687/jhs.v14i3.4349)

- Pala, B. (2011). Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri. Aile Hekimliği Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi. Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Purcell, DW., Malow, RM., Dolezal, C., Carballo-Die'guez A, (2004). Sexual abuse of boys: Short- and long-term associations and implications for HIV prevention. In L. J. Koenig, L. S. Doll, A. O'Leary & Pequegnat (Eds.), From child sexual abuse to adult sexual risk: Trauma, revictimization, and intervention (pp. 93–114). Washington, DC: APA
- Robohm, J., Litzenberger, B.W., Pearlman, L.A. (2003). Sexual abuse in lesbian and bisexual young women: Associations with emotional/behavioral difficulties, feelings about sexuality and the "coming out" process. *Journal of Lesbian Studies*, 7: 31-47.
- Tıraş, Ü., Dilli, D., Dallar, Y., Oral R. (2009). Evaluation and follow-up of cases diagnosed as child abuse and neglect at a tertiary hospital in Turkey. *Turk Med Sci*, 39: 969-977. doi:10.3906/sag-0805-30
- TUİK. Yaş grubu ve cinsiyete göre nüfus istatistikleri, 2011. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047
- TUİK. Örgün eğitim istatistikleri, 2016. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018
- Türk Ceza Kanunu. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>. TCK 2537/ 26.09.2004
- Wu, H.Z., Berenson, A.B., Wiemann, C.M. (2003). A Profile of Adolescent Females With a History of Sexual Assault in Texas: Familial environment, Risk Behaviors and Health Status. *Journal Pediatr Adolesc Gynecol*, 16: 207-216.

Extended English Abstract

Mentally disabled individuals are more vulnerable than healthy ones and the rate of sexual exploitation in mentally retarded children varies between 4.7% and 14.6%. As is the case with all types of abuse, it is important that sexual abuse does not occur. It is important to educate children at risk, especially children with mental disabilities and their parents. In our country, such regular trainings are not given to mentally disabled children and their families. The family has an important place in the lives of children with mental disabilities in particular. Disabled children are more dependent on their parents than their age group. For this reason, families should be given training on prevention of sexual abuse and their families should be provided for sexual abuse prevention training.

In interviews with parents, the main concerns of them have focused on "how to protect their children from sexual abuse and alienation, how to protect themselves, what to do against sexual abuse" and the research has been carried out with these concerns in mind.

In this study; the aim was to raise awareness about sexual abuse through educational practices for parents with mildly mentally disabled children, a single-group pretest-posttest experimental design. The parents (n=15) who have a mild disabled child, continue to the rehabilitation center and agreed to participate in this study consisted of the sample of this study. Before this study, legal permit, ethics committee approval and written consents of the parents were taken.

Child Sexual Abuse Education Guide Booklet for Parents was given to parents as written material to read after sexual abuse prevention education, receive notes on the course and use them in future periods. In the order of the books; "Child abuse and its varieties", "Special body regions", "Good touch, bad touch, learning to say no", "Creating a security boundary with strangers", "Reporting abuse" and "How can a child's sexual abuse be understood?". PowerPoint presentations were prepared in the direction of books and used in trainings. Before the trainings were started, the purpose, objectives and educational plan of the training were transformed into a program. After the preliminary application, the application of the research has been started. The trainings were carried

out by a researcher and a parent on a private basis. The parents were educated each day on the specified day and hour and the trainings were completed in seven weeks.

The sociodemographic characteristics of the study were collected by Parent Questionnaire Form consisting of 2 sections and 17 open and 26 closed-ended questions, including general information on sexual abuse. The pretest was administered just before the first training, and the posttest was conducted one week after the last training, by taking the expert opinion.

Number, percentage and Wilcoxon tests were used in the evaluation of the data. The responses of parents before and after the training were coded as a score for the expected and correct answers and the two score for unwanted and non-related answers, and the knowledge score for each parent was generated. Differences in the pre-post-training knowledge scores were made with an importance check.

Of the parents; 66.5% of the parents were 41-50 years old, 93.3% were female, primary school graduates and married, 73.3% were housewives and 46.7% had two children. It has been determined that parental the knowledge scores of parents about child abuse and types of abuse, special body regions, good touching, bad touching and learning to speak, establishing security limits with strangers, reporting abuse, and understanding possible child sexual abuse increased as a result of after training in child abuse and variety, special body regions, good touching, bad touch and learning to speak, establishing security limits with strangers, reporting abuse, and understanding possible child sexual abuse. It has been determined that Also, the parental knowledge scores of parents on establishing security limits with foreigners, reporting an abuse case, and understanding possible child sexual abuse are were increased as a result of after training.s on establishing security limits with foreigners, reporting an abuse case, and understanding possible child sexual abuse. The difference between pre- and post-training the knowledge scores of parents about reporting parental abuse was not statistically significant ($p > 0.05$). In all other training subjects, the pre- and post-training difference wasere statistically significant ($p < 0.05$). It has beenwas determined that after the training the parents have been asked about the subject and the correct topics in relation to the prevention of sexual abuse according to the preliminary education after the training.

As a result; it is important for parents to educate parents of children with mental disabilities about child sexual abuse, and when these trainings are provided within regular system, parental awareness can be developed in the parents. This awareness may reduce the risk of being subjected to sexual abuse as reflection for mental disabled children. It may be suggested to carry out training applications with larger groups.